

Assessing strengthening of social inclusion in the Europe 2020 Strategy, Hugh Frazer and Eric Marlier conclude that in order for social inclusion to have a higher political priority at the EU level, the EU's political objectives must emphasize the interdependence and mutually reinforcing nature of economic, employment, social and environmental objectives and policies. The new Europe 2020 Strategy must be built around these four pillars and all must be developed at the same time so that they continuously interact and reinforce each other. Authors emphasize the importance of both building on the positive elements of the Social OMC but also using the increased status accorded to poverty and social inclusion issues in Europe 2020 to address some of the political and institutional weaknesses identified and to strengthen the central element of the Social OMC, the National Strategy Reports on Social Protection and Social Inclusion. Frazer and Marlier make concrete proposals for setting clear EU social objectives with EU and national social outcome targets, improved benchmarking, monitoring and evaluation as well as for taking advantage of the Lisbon Treaty's "Horizontal Social Clause".

The final chapter written by Jonathan Zeitlin assesses ten years of the Lisbon Strategy providing an overview of the three principal phases in its development. Then it looks at the design of the Europe 2020 Strategy which reinforced the social dimension of its predecessor. In Zeitlin's opinion, this was done by broadening of objectives of the new Strategy through calling for "inclusive growth", by adoption of an EU-wide target aimed at lifting at least 20 million people out of the risk of poverty, by the creation of EPAP as one of seven "flagship initiatives" to support delivery of the new strategy, and by incorporation of

a guideline on promoting social inclusion and combating poverty. Zeitlin gives very concrete recommendations on strengthening the social dimension of the Europe 2020 Strategy such as: linking the EPAP to Social OMC, benchmarking national performance against the common social indicators and anchoring National Strategy Reports on Social Protection and Social Inclusion into national policy making processes.

The book "Europe 2020: Towards a More Social EU?" represents a very useful collection of contributions analyzing various aspects of the social dimension within the recently initiated Europe 2020 Strategy. This is a collection of high quality works which undertake in-depth analyses that could prove very useful for the policy makers both at the EU level as well as within Member States. The book offers very concrete and well founded solutions and options to a whole range of pending questions related to social governance in a post national setting. The topic itself today proves more important than ever because strengthening the social dimension of the EU represents an inevitable element in re-claiming popular support for the EU project.

Hrvoje Butković

doi:10.5559/di.20.4.18

**CONFRONTING
OBSTACLES TO
INCLUSION
International
responses to developing
inclusive education**

Richard Rose (ur.)

Routledge, London & New York, 2010., 295 str.

Knjigu "Confronting Obstacles to Inclusion" ("Suočavanje sa zaprekama za inkluziju") uredio je Richard Rose, ravnatelj Centra za istraživanje i obrazovanje na Sveučili-

štu u Northamptonu u Velikoj Britaniji. Tema knjige jest obrazovna inkluzija, odnosno uključenost sve djece i mladih u odgoj i obrazovanje. Knjiga se sastoji od uvoda i šest cjelina, podijeljenih na 20 radova različitih autora. U uvodu autora Richarda Rosea naglasak se stavlja na razumijevanje koncepta inkluzije, na interpretacije i perspektive određenih društava i kultura. Navodi kako se u knjizi holističkim pristupom rješavaju pitanja socijalne nepravde i oblikuju nove strukture koje osiguravaju kvalitetnu provedbu inkluzivne prakse ne samo u školama nego i u široj društvenoj zajednici. Autori radova prikazuju dosadašnja istraživanja na navedenu temu, brojne dimenzije ključne za kreiranje teorije o inkluzivnom obrazovanju te modele koji su se pokazali uspješnima u odgojno-obrazovnoj praksi, a i šire.

U prvom poglavlju, *Uzroci isključenosti, prepreke za uključivanje i kako se mogu prevladati*, razmatraju se društveni čimbenici koji pozitivno i negativno utječu na provedbu obrazovne inkluzije. Autori Beth Haller, Sue Ralph i Zosia Zaks u radu *Suočavanje sa preprekama za provedbu inkluzije: kako američki mediji pišu o poteškoćama u razvoju* navode negativnu ulogu medija kao odgojno-obrazovnoga čimbenika ključnog za uspješnu provedbu uključivanja djece s posebnim potrebama u društvo. U radu *Oni kažu da je trava plava: Putnici, manjine i kulturne raznolikosti* autor Chris Derrington razmatra položaj etničkih i kulturnih manjina u kontekstu obrazovne inkluzije. Pri tome naglašava važnost i ulogu razvoja svijesti o kulturnoj različitosti i društvenoj heterogenosti kod djece i nastavnika. Autor Nidhi Singal u radu *Uključivanje djece s posebnim obrazovnim potrebama u indijski obrazovni sustav* razmatra važne čimbe-

nike koji navode na kvalitetno promišljanje inkluzivnog obrazovanja, kao što su: reorganizacija postojećih resursa koji sudjeluju u procesu inkluzije i razvijanje svijesti kod djece i nastavnika o prihvaćanju različitosti.

U drugom poglavlju, *Potpora obiteljima*, razmatra se obitelj kao važan odgojno-obrazovni čimbenik u procesu uključivanja djece s posebnim potrebama u redovito školovanje. U radu *Obiteljska perspektiva: roditelji kao partneri* autorica Mithu Alur razmatra ulogu i važnost roditelja kao partnera u provedbi inkluzivnoga koncepta u kontekstu indijskoga obrazovnog sustava. Uključivanje djece u redovite škole uspješnije je ako su roditelji djece uključeni kao partneri i aktivni sudionici. Autor Garry Hornby u radu *Potpora roditeljima i obiteljima u razvoju inkluzivne prakse* govori o modelu "Roditelji su uključeni", u kojem definira sudjelovanje roditelja u obrazovnom procesu i iskustvu vlastite djece. Riječ je o modelu koji je prihvaćen u zemljama Europe i svijeta. U radu *Uloga škole u uspostavljanju partnerstva doma i škole* autor Rob Ashdow razmatra važnost i ulogu suradnje doma i škole, u kojoj se misli na izgradnju kvalitetne inkluzivne kulture kod roditelja i djece, a prihvaćanje različitosti preduvjet je za suradnju i uspješnu provedbu inkluzivne prakse.

U trećem poglavlju, *Učenici kao partneri u inkluzivnom obrazovanju*, autori razglabaju o učenicima kao ključnim akterima inkluzivnoga procesa u učionici i izvan nje. U radu *Vrednovanje i učenje od mladih ljudi* autor Michael Shelvin daje prikaz čimbenika koji negativno utječu na svijest djece s posebnim potrebama o njihovoj uključenosti u društveni i akademski život. Autori Phyllis Jones i Ann Gillies u radu *Uključivanje djece u projekte o inkluzivnom obrazovanju* prikazuju istraživački projekt koji se proveo na dvadesetero djece vrtićkog uzrasta, a koji se tiče praćenja i vrednovanja djece vrtićkog uzrasta u organiziranim aktivnostima tijekom dnevnoga boravka u ustanovi. U radu *Sudjelovanje i glas učenika sa značajnim poteškoćama u učenju* autor Hazel Lawson problematizira odnos dru-

štva u cijelosti prema djeci s poteškoćama u razvoju i njihovoj uključenosti u redovito školovanje.

U četvrtom poglavlju, *Profesionalno usavršavanje za provedbu inkluzije*, autori raspravljaju o usavršavanju nastavnika i potrebnim kompetencijama za kvalitetno provođenje inkluzivne prakse. U radu *Obrazovanje nastavnika za inkluziju* autor Chris Forlin govori o obrazovnoj inkluziji kao modelu kojim škola promovira i osigurava jednakost obrazovnih šansi za sve. Obrazovanje nastavnika na razini inicijalnoga školovanja nezaobilazan je čimbenik u procesu uključenosti sve djece u odgoj i obrazovanje. Autorica Lenna Kaikkonen u radu *Promoviranje programa za usavršavanje nastavnika za prihvaćanje različitosti* daje prikaz nekih istraživanja koja se bave stavovima nastavnika o inkluzivnom obrazovanju. Nastavnici se uglavnom slažu s načelima inkluzivnog odgoja i obrazovanja, ali im nedostaju potrebne kompetencije i vidovi usavršavanja za uspješnu provedbu u učionici. U radu *Obrazovanje nastavnika i inkluzivna praksa* autori Lani Florian i Martyn Rouse razmatraju ulogu stupnja odgovornosti nastavnika prema provedbi inkluzije te identitet nastavnika koji se vidi kroz spoj glave (znanja), ruke (vještine) i srca (stavovi i uvjerenja).

U petom poglavlju, *Poučavanje i učenje*, autori razmatraju inkluzivne pristupe učenju i poučavanju sa stajališta dosadašnjih istraživanja. U radu *Razvijanje inkluzivnoga pristupa poučavanju i učenju* Meng Deng razmatra razvoj teorije inkluzivnog odgoja i obrazovanja kroz povijest. Samoevaluacija nastavnika te kontinuirano preispitivanje metoda i oblika rada u nastavnoj praksi važan je parametar kvalitete uspješnosti provođenja inkluzivnog obrazovanja. Therese McPhillips, Sheena Bell i

Mary Doveston u radu *Prelazeći barijere pri stjecanju pismene kompetencije u inkluzivnim učionicama* razmatraju važnost kvalitetnog omogućavanja kompetencije pismenosti kod djece s posebnim potrebama. U radu *Razvoj inkluzivnog poučavanja i učenja: europska perspektiva* Amanda Watkins i Cor Meijer govore o perspektivi razvoja inkluzivnog obrazovanja iz niza aktivnosti koje se provode u okviru Europske agencije za obrazovanje djece s posebnim potrebama. Daju prikaz dvaju istraživanja, koja su provedena u 25 europskih zemalja, a to su: inkluzivno obrazovanje i praksa u učionici te procjena inkluzivnih postavki.

U šestom poglavlju, *Potpورا u učionici*, autori raspravljaju o odnosima nastavnik – učenik, učenik – učenik te o ulozi asistentata u nastavi. U radu *Potpura učenicima s poteškoćama u razvoju u učionici: individualni pristup i pristup u paru* Michael F. Giangreco, Erik W. Carter, Mary Beth Doyle i Jesse C. Suter razmatraju nezaobilazne čimbenike koji su važni za provedbu inkluzivne prakse, a to su: potpora administrativnom osoblju škole, potpora nastavnicima u učionici, pomoć asistentata u nastavi i potpora učenicima u razrednom odjeljenju. Aine O'Neill u radu *Identifikacija ključnih kompetencija i vještina za asistente u nastavi* raspravlja o implikacijama za potporu u radu u inkluzivnoj učionici. U radu *Potpura u učionici učenicima s poteškoćama u ponašanju* Sue Roffey govori o djeci i mladima koji imaju poteškoća prije svega u ponašanju za trajanja nastave te o metodama koje su najprimjerenije za njihovo rješavanje. Richard Rose u radu *Stvaranje ideja i održavanje dijaloga za promjenu* razmatra ulogu kvalitetne suradnje nastavnika, roditelja i učenika.

Navedeni autori u svojim radovima jedinstveno i sveobuhvatno interpretiraju koncept inkluzivnog odgoja i obrazovanja, oslanjajući se na vlastita iskustva i na dosadašnja istraživanja o navedenom konceptu. Sintezom teorije i prakse ova knjiga nudi čitateljima priliku da istražuju lokalne, nacionalne i internacionalne perspektive i otvara nova pitanja s odrazom

na današnje shvaćanje inkluzivnog obrazovanja.

Knjiga je važna za sve teoretičare i praktičare odgoja i obrazovanja na svim razinama školovanja, a poseban je doprinos u razumijevanju teorije i prakse obrazovne inkluzije kao cilja odgojno-obrazovnih sustava zemalja Europe i svijeta.

Matilda Karamatić Brčić